

КОЖОКАР Марина

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
e-mail: m.kozhokar@chnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-1658-3549>

ПЕРВУХІНА Світлана

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
<https://orcid.org/0000-0003-0634-7526>
e-mail: s.pervukhina@chnu.edu.ua

ШЕВЧУК Ганна

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
<https://orcid.org/0009-0003-2855-3600>
e-mail: shevchuk.hanna@chnu.edu.ua

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МЕДІА НА ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Стаття спрямована на вивчення впливу засобів масової інформації, зокрема медіа, на фізичне виховання молоді. Висвітлено ключові компоненти досліджуваного поняття та їх взаємозв'язок крізь призму вивчення праць провідних дидактів. Розкрито роль засобів медіа у формуванні інтересу до фізичної активності та спорту серед молодого покоління. Аналізуються різні види медіа, такі як телебачення, радіо, Інтернет, а також їхні можливості в контексті популяризації здорового способу життя та фізичної культури. Досліджуються методичний інструментарій організації впливу медіа на фізичне виховання, а також визначаються перспективи для його оптимізації з метою підвищення активності та інтересу молоді до здорового способу життя. Акцентується увага на виховному потенціалі використання засобів масової інформації, зокрема медіа, у фізичному вихованні молоді, що відкриває широкі перспективи для привертання уваги та залучення молодого покоління до здорового способу життя. Проаналізовано способи впливу медіа на свідомість молоді з метою популяризації фізичного виховання та здорового способу життя.

Ключові слова: фізичне виховання, засоби масової інформації, медіа, пропаганда, інформація.

<http://doi.org/10.31891/pcs.2024.1.22>

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Україна, визначаючи себе як соціально орієнтована держава, ставить перед собою головним завданням сприяння духовному, інтелектуальному та фізичному розвитку молодого покоління. Гармонійний і всебічний розвиток особистості, ґрунтований на принципах, цінностях та сенсі життя, впливає на адаптивні можливості організму людини і реалізується через формування здорового способу життя.

У Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту чітко визначено, що фізичне виховання та масовий спорт (спорт для всіх) виступають значущим фактором для забезпечення здорового способу життя, профілактики захворювань, організації смислового дозвілля та виховання гуманістичних цінностей у різних груп населення. На законодавчому рівні надано пріоритетність оздоровчій діяльності у всіх аспектах сфери фізичної культури і спорту.

Однак недостатньо дослідженими сьогодні залишаються питання пов'язані з вивченням впливу засобів масової інформації на висвітлення актуальності та значимості фізичного виховання в житті людини.

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЧИ ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням питань фізичного виховання особистості займалися такі вчені, як А.В. Зотов, І.Б. Карпов, В.Л. Корчинський, О.М. Худолій, Б.М. Шиян та інші. Їхні наукові роботи охоплюють теоретичні аспекти цілей, завдань, засобів, принципів, методів, змісту і форм фізичного виховання учнів.

Сучасні наукові дослідження також приділяють увагу питанням просування фізичної культури і спорту, а також рекламі фізкультурно-оздоровчих послуг. Свій погляд на такі питання звертають І. Житар, Л. Король, С. Максимець, Н. Тарасюк, Н. Тихонова, П. Рибалко.

3. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті – вивчення впливу засобів масової інформації на формування інтересу до фізичної культури і спорту серед дітей та

4. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Для досягнення поставлених цілей дослідження перш за все маємо на меті розкриття сутності таких понять, як «фізичне виховання», «засоби виховання» та «засоби фізичного виховання». Зокрема, за трактуванням «Українського педагогічного словника» С.У. Гончаренка «фізичне виховання» – це необхідна складова загального виховання, спрямована на підтримання здоров'я, гармонійного розвитку організму та формування рухових навичок і вмій, що є життєво важливими [1, с. 345].

І.В. Зайченко визначає «засоби виховання» як сукупність прийомів виховання, які зазвичай включають предмети матеріальної і духовної культури та використовуються для досягнення конкретних виховних цілей. Відповідно до його концепції, до засобів виховання входять художня література, книги, газети, журнали, радіо, телебачення, кіно, театр, виставки, музеї, ігри, спорт, художня самодіяльність, цікавий співрозмовник, а також різноманітні предмети культури і природи [2, с. 326].

Нам імпонує думка М.М. Фіцули, який визначає термін «засоби виховання» як вид суспільної діяльності, що впливає на особистість у певному напрямі. В його визначенні засобами виховання вважаються праця, мистецтво, засоби масової інформації, шкільний режим і інші [3, с. 330]. Аналіз наукової літератури свідчить, що будь-який об'єкт матеріальної чи духовної культури може виступати як засіб виховання за наступних умов:

- ✓ пов'язана з ним інформація необхідна для розвитку внутрішнього світу особистості;
- ✓ він виділяється як предмет для засвоєння в образній, наочно-дійовій або знаково-сигнальній формі (усній чи письмовій);
- ✓ об'єкт разом із своєю інформацією взаємодіє з вихователем та вихованцями у процесі спілкування та спільної діяльності.

До засобів фізичного виховання В.А. Товт відносить: фізичні вправи; оздоровчі сили природи; гігієнічні чинники, а також спортивні прилади і тренажери, комп'ютерну техніку, спеціальні майданчики, приміщення та інше, що використовується для процесу фізичного виховання [4, с. 64].

Однак в сучасному інформаційному світі все більше яскравішою стає роль засобів масової інформації щодо фізичного виховання молоді. Держава сприяє широкому поширенню інформації про фізичну культуру та спорт, розглядаючи їх як засіб зміцнення здоров'я та духовного загартування людини. Популяризація здорового способу життя здійснюється за допомогою державних та інших засобів масової інформації, які акцентують оздоровче значення фізичної культури, досягнень у вищих видів спорту, успіхів України на міжнародних спортивних подіях [5].

Останнє десятиліття призвело до значних змін у функціональних моделях, структурі та взаємодії мас-медіа з різними сферами суспільства, зокрема, зі спортом, через стрімкий розвиток інформаційних та комунікаційних технологій. Вивчення відносин між спортом та ЗМІ вимагає чіткого розуміння терміну «інформація». Термін цей нерозривно пов'язаний із поняттями, такими як «інформаційний процес», «інформаційне поле», «комунікація», «комунікатор», «простір», «канал», «мова», «знак», «алгоритм», «символ», «повідомлення», «текст», «інтерфейс», «інфогенез» тощо [6, с. 18].

Важливим елементом є технології передачі інформації, але вони самі по собі не визначають позитивний або негативний результат їхнього використання. Ключове значення має те, як, хто і з якою метою їх використовує. Зміна свідомості людини, її системи цінностей, норм та ставлення до природи і інших людей є важливим завданням, яке може бути досягнуте через глибоке перетворення всіх соціальних та свідомісних структур.

Для науковців, що досліджують ЗМІ, інформація розглядається як повідомлення про щось або знання, яке підлягає зберіганню, обробці та передачі [6, с. 16]. При аналізі ролі інформації в ЗМІ акцентують увагу на її сутності, засобах поширення та стилів подачі, а також взаємодію із зовнішнім середовищем,

оскільки інформація, в першу чергу, несе глибокий комунікативний зміст.

Існує багато різних видів медіа, які можна використовувати для інформування стосовно фізичного виховання молоді. До них відносять [7, с. 52]:

1. Відеоматеріали:

✓ **Онлайн-відео:** створення відеороликів та онлайн-уроків, які демонструють різні фізичні вправи, техніки та тренування.

✓ **Документальні фільми:** створення документальних фільмів, що розповідають про важливість фізичного виховання та успіхи спортсменів.

2. Соціальні мережі:

✓ **Відео та фото контент:** розміщення відеороликів, фотографій та ілюстрацій фізичних вправ на платформах, таких як Instagram, TikTok, YouTube.

✓ **Подкасти та блоги:** створення аудіо- та текстового контенту для соціальних мереж, розповідаючи про тренування, правильне харчування та інші аспекти фізичного виховання.

3. Інтерактивні додатки та веб-сайти:

✓ **Мобільні додатки:** розробка додатків, які надають інструкції для фізичних вправ, стежать за прогресом та надають мотиваційний контент.

✓ **Веб-сайти:** створення інформаційних ресурсів з описами вправ, тренувань, порадами та іншою корисною інформацією.

4. Текстові матеріали:

✓ **Статті та блоги:** публікація текстового контенту на тему фізичного виховання, який містить поради, наукові дослідження, історії успіху тощо.

✓ **Електронні бюлетені:** розсилка електронних листів із зібраними матеріалами та інформацією для підтримки фізичного виховання.

5. *Віртуальна реальність (VR) та розширена реальність (AR).* Створення інтерактивних тренувань та симуляцій через VR та AR для покращення занять фізичним вихованням.

6. Традиційні ЗМІ:

✓ **Телебачення та радіо:** розміщення інформаційних передач, інтерв'ю та програм про фізичне виховання.

✓ **Газети та журнали:** публікація статей, інтерв'ю та рекламних матеріалів.

Використання різноманітних медіа-засобів дозволяє досягти різноманітних

аудиторій та забезпечити доступ до інформації про фізичне виховання у форматах, які відповідають вподобанням та потребам користувачів.

Перетворення у функціонуванні ЗМІ мають спрямовуватися на розвиток двох взаємопов'язаних функцій пропаганди: освітньої та виховної [6, с. 17]. Освітня функція націлена на формування у населення необхідних та стійких знань, тоді як виховна функція спрямована на виховання певних якостей, рис характеру та звичок до зайняття фізичними вправами і спортом.

Важливість засобів масової інформації зростає, проте, на жаль, їхні акценти в основному зосереджені на тому, що фізична активність сприяє здоров'ю, і значно рідше вони висвітлюють взаємозв'язок між фізичною культурою та моральним, естетичним вихованням, і взагалі не розглядають можливості фізичного виховання у вирішенні соціально-економічних завдань.

Аналіз наукової літератури дозволив з'ясувати, що ефективність пропагандистського впливу залежить від кількох умов:

- від того, наскільки інформація додає нових знань до вже наявних у людини;
- від ступеня відповідності інформації способу життя та поглядів аудиторії;
- від ступеня нестандартності представлення інформації, яке може привернути увагу аудиторії, але це ще не гарантує позитивного ставлення до неї;
- від ефекту співучасті;
- від емоційного настрою аудиторії [8, с. 48].

Формами пропаганди фізичної культури і спорту є усна, друкована та наочна. Усна форма пропаганди включає лекції, доповіді, бесіди, диспути та дискусії. Друкована форма проявляється у виданні спеціалізованих часописів і журналів. Наочна форма пропаганди широко використовується у фізкультурно-спортивній галузі і включає в себе стенди, вітрини, плакати, фотоальбоми тощо. Одним з ефективних засобів пропаганди є реклама на масових фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходах змагальної спрямованості [6, с. 18].

Щодо засобів масової інформації це означає перехід від агітаційно-пропагандистських функцій до освітніх,

спрямованих на те, щоб не лише розширювати і поглиблювати теоретичні знання в галузі фізичної культури, здоров'я, але й давати людям можливість здобувати практичні навички для вирішення конкретних завдань.

Використання засобів медіа у фізичному вихованні має значний виховний потенціал, спрямований на розвиток різних аспектів особистості та стимулювання позитивних змін у ставленні до фізичної активності [9, с. 480]. Серед них:

1. *Мотивація та зацікавленість.* Залучення уваги – яскравий, візуально привабливий контент може привертати увагу та викликати зацікавленість, що сприяє бажанню брати участь у фізичних заняттях.

2. *Висвітлення важливості фізичної активності,* інформаційна цінність при цьому заключається в тому, що медіа може допомагати у поширенні інформації про користь фізичної активності для здоров'я, розвитку та психологічного благополуччя.

3. *Розвиток креативності та інновацій.* Створення новаторського контенту дозволяє використовувати медіа експериментуючи з новими форматами та підходами до представлення фізичних вправ та тренувань, що розвиває креативність у викладачів та учнів.

4. *Розвиток технічних навичок.* Використання інтерактивних технологій: додатків, онлайн-платформ та віртуальної реальності розвивають технічні навички та відкривають нові можливості для сприйняття інформації.

5. *Соціальний розвиток.* Взаємодіючи та обмінюючись досвідом соціальні мережі дозволяють створювати спільноти фізично активних осіб, сприяючи обміну досвідом, підтримці та мотивації.

6. *Виховання самодисципліни та саморегуляції:* Онлайн-ресурси для самостійного навчання дозволять використовувати медіа для надання доступу до відео-інструкцій та онлайн-ресурсів, що розвиває самодисципліну учнів.

7. *Сприяння інклюзивності.* Медіа може допомагати адаптувати вивчення фізичного виховання до різних потреб та можливостей учнів, що актуалізує персоналізацію навчання.

8. *Формування позитивного ставлення до здоров'я.* Використання медіа актуалізує

створення позитивного образу фізично активного способу життя та спорту.

Загалом, використання медіа у фізичному вихованні сприяє розвитку різних аспектів особистості та створює сприятливі умови для формування здорового та активного способу життя.

Адже, сучасні медіа «просувають» фізичну культуру та спорт через ЗМІ, включаючи підтримку цінностей здорового способу життя, широке висвітлення спортивних подій, зокрема в мережі Інтернет, що сприяє розвитку соціальної реклами про спорт.

Фізичне виховання та медіа засоби можуть взаємодіяти для підвищення ефективності навчального процесу та покращення здоров'я молоді [10, с. 32]. Методичний інструментарій в цьому контексті може бути представлений через:

1. *Акцентуація фізичної активності через медіа.*

✓ Створення інформаційних матеріалів (відео, презентації, статті), які розповідають про переваги фізичної активності для здоров'я та навчання.

✓ Використання соціальних мереж для поширення інформації про фізичну культуру та спорт серед учнів, вчителів і батьків [11, с. 125].

2. *Використання ігор та додатків для фізичної активності.*

✓ Розробка мобільних додатків або онлайн-ігор, які сприяють фізичній активності і взаємодіють із користувачами через медіа.

✓ Використання віртуальної реальності для створення ігор та сценаріїв, що спонукають до руху.

3. *Трансляції спортивних подій та змагань.*

✓ Організація перегляду та обговорення спортивних подій серед учнів, студентів, вчителів і батьків через медіа.

✓ Залучення учнів до створення власних медіа-проектів про спортивні заходи.

4. *Віртуальні тренування та інструкції.*

✓ Розробка відео-інструкцій та онлайн-курсів для фізичних вправ і тренувань.

✓ Використання медіа для поширення інформації про правильну техніку виконання вправ і уникнення травм.

5. *Створення онлайн-ресурсів для фізичної активності.* Розробка веб-сайтів або платформ, які надають доступ до інформації про різноманітні види фізичної активності, тренувань та порад щодо здорового способу життя.

Використання медіа у фізичному вихованні може допомагати підвищити інтерес молоді до фізичних занять, зробити процес більш доступним та захоплюючим; сприяти збільшенню обізнаності громадськості щодо важливості активного способу життя і спорту [12, с. 402-403].

5. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Введення молоді до фізичного виховання через засоби масової інформації відкриває

нові можливості для стимулювання інтересу та привертання учнів, студентства до здорового способу життя. Засоби медіа можуть виявитися ефективним інструментом для популяризації фізичної активності серед молоді та сприяти її утриманню протягом усього життя. Таким чином, ефективна пропаганда, реклама і агітація фізичної культури і спорту визначають успішне залучення населення, особливо дітей та молоді, до участі в фізичній культурі і спорті, а засоби масової інформації, зокрема, медіа, мають у цьому контексті широкий виховний, мотивуючий та стимулюючий потенціал.

Перспективи подальшого наукового пошуку пов'язані з питаннями аналізу механізмів залучення дітей та молоді до занять фізичною культурою і спортом в Україні через засоби масової комунікації.

Література

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 374 с.
2. Зайченко І.В. Педагогіка : навч. посіб, 2-е вид. К. : Освіта України, КНТ, 2008. 528 с.
3. Фіцула М.М. Педагогіка. Київ: Академія, 2002. 528 с.
4. Товт В.А. Основи теорії та методики фізичного виховання: Навч. посіб./Укл. В.А. Товт, О.А. Дуло, М. Ю. Щербань. Ужгород: ПП «Графіка», 2010. 140 с.
5. Рибалко П.Ф., Гвоздецька С.В., Прокопова Л.І. Сучасні підходи до організації фізкультурно-оздоровчої роботи в закладах освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2016. № 3(57). С. 340-347.
6. Тихонова Н. Вплив засобів масової інформації на формування у дітей та молоді інтересу до занять фізичною культурою і спортом // *Спортивна наука України*. 2014. №2(60). С. 15-20.
7. Шугайло Я. В. Особливості впровадження медіаосвіти в Україні. *Current Issues and Problems of Social Sciences. International Scientific Conference.* (June 28-30, 2016). Kielce: Holy Cross University, 2016. P. 51–53.
8. Сорочинська В.Є. Засоби масової комунікації та їх вплив на формування здорового способу життя молоді // *Збірник науковопрактичної конференції «Психолого-педагогічні основи формування здорового способу життя та профілактики СНІДу серед студентської молоді»* 22-23 травня, Одеса, 2003 р., С. 47-51.
9. Жданова О. М. Реклама фізкультурно-оздоровчих послуг // *Тези доповідей IV міжнар. наук. конгр.* К., 2000. С. 480
10. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. 272 с.
11. Тарасюк Н. Особливості проведення реклами фізкультурно-оздоровчих послуг // *Молода спортивна наука України* : зб. наук. ст. Л., 2002. Вип. 6, т. 1. С. 124–127.
12. Шугайло Я. В. Теорії впливу засобів масової інформації на особистість. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2010. Вип. 7 (60). С. 401–408.

References

1. Goncharenko, S. U. (1997). Ukrainian pedagogical dictionary. Kiev: Lybid publ. 374 p. ([in Ukrainian])
2. Zaichenko, I. V. (2008). *Pedagogika: ucheb. posobie*, 2nd ed. K. : Osvita Ukrainy, KST. 528 P.
3. Fitzula, M. M. (2002). *Pedagogy*. Kiev: Akademiya publ., 528 p. ([in Ukrainian])
4. Tovt, V. A. (2010). *Osnovy teorii i metodiki fizicheskogo vospitaniya [fundamentals of theory and methods of physical education]*. / UKL: V. A. Tovt, O. A. Dulo, M. Yu. Shcherba. Uzhgorod: State of emergency «graphics», 140 p.
5. Rybalko, P. F., Gvozdetskaya S. V., Prokopova L. I. (2016). Modern approaches to the organization of Physical Culture and recreation work in educational institutions. *Pedagogical Sciences: theory, history, innovative technologies*, No 3(57). P.340-347.
6. Tikhonova, N. (2014). Influence of mass media on the formation of children and youth interest in Physical Culture and sports. №2(60). P.15-20.
7. Shugailo, Ya. V. (2016). Features of media education implementation in Ukraine. *Current Issues and Problems of Social Sciences. International Scientific Conference.* (June 28-30, 2016). Kielce: Holy Cross University, P. 51-53.

-
8. Sorochinskaya, V. E. (2003). Mass Communication Media and their influence on the formation of a healthy lifestyle of Youth // collection of the scientific and practical conference «psychological and pedagogical foundations of the formation of a healthy lifestyle and AIDS prevention among student youth» May 22-23, Odessa, pp. 47-51.
9. Zhdanova, O. M. (2000). Reklama fizkulturno-zdorovye obshchestvo [advertising of Physical Culture and health services]. Scientific Congress. K.. P. 480
10. Shiyani, B. M. (2009). Theory and methodology of physical education of schoolchildren. Part 1. Ternopil: Uchebnaya kniga-Bogdan, 272 p.
11. Tarasyuk, N. (2002). Features of advertising Physical Culture and health services // Young Sports Science of Ukraine: sat. Nauk. V. L., issue 6, vol. 1, pp. 124-127.
12. Shugailo, Ya. V. (2010). Theories of the influence of mass media on personality. Pedagogy of creative personality formation in higher and general education schools. Zaporozhye, Issue 7 (60). P.401-408.
-

Abstract

KOZHOKAR Maryna, PERVUKHINA Svitlana, SHEVCHUK Anna

INFLUENCE OF MEDIA ON PHYSICAL EDUCATION OF YOUTH

The article is aimed at studying the influence of mass media, in particular media, on the physical education of young people. The key components of the concept under study and their interrelation through the prism of research of leading didactics are highlighted: physical education, mass media, media, propaganda, information. The role of media in forming interest in physical activity and sports among the younger generation is revealed. Various types of media, such as television, radio, and the Internet, are analyzed, as well as their capabilities in the context of promoting a healthy lifestyle and Physical Culture. The article examines the positive and negative aspects of the influence of media on physical education, as well as identifies prospects for optimizing this interaction in order to increase the activity and interest of young people in a healthy lifestyle. Attention is focused on the educational potential of using mass media, in particular media, in the physical education of young people, which opens up broad prospects for attracting attention and attracting the younger generation to a healthy lifestyle. The article analyzes the ways of media influence on the consciousness of young people in order to promote physical education and a healthy lifestyle: highlighting the importance of physical activity through the media; using games and applications for physical activity; broadcasting sports events and competitions; virtual training and instructions; creating online resources for physical activity. The research is based on current scientific approaches that reflect trends in changes in the physical education of young people under the influence of media in the modern Information Society. The authors draw conclusions and recommendations on the effective use of media to promote a healthy lifestyle and maintain physical activity among young people.

Keywords: *physical education, mass media, media, propaganda, information.*

Стаття надійшла до редакції 08.02.2024 р.